

Reactie internetconsultatie voorstel wijziging Grondwet artikel 23 PvdA

Het in internetconsultatie gegeven voorstel tot wijziging van artikel 23 van de Grondwet beoogt de gelijke kansen van kinderen in het onderwijs te bevorderen. Dat vinden we een respectabel streven. Het is een goede zaak dat kinderen zoveel mogelijk de gelegenheid krijgen om zich te ontplooien en dat sociaal-culturele en sociaaleconomische kenmerken daarbij als zodanig zo min mogelijk een belemmerende factor behoren te zijn.

De vraag die voorligt is of het voorstel zal helpen om gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen. Dat vraagt in de eerste plaats een goede analyse van de oorzaken van bestaande kansengelijkheid. Aan de hand daarvan kan worden nagegaan wat zinvolle aangrijpingspunten zijn om deze ongelijkheid te lijf te gaan. In welke mate heeft het onderwijs daar invloed op? En welke rol heeft de overheid daarbij? En welk niveau van regelgeving past daar dan bij? In de toelichting op het voorstel treffen wij op voorgaande vragen niet zoveel informatie aan, zeker geen sluitende verantwoording over de gemaakte keuzen en een overtuigend betoog waarom de gekozen middelen bij zullen dragen aan het beoogde doel. En als er al sprake zou zijn van een causaal verband tussen middel en doel, dan moet vervolgens ook de vraag naar de proportionaliteit en subsidiariteit daarvan worden gesteld en beantwoord. Naar ons idee moet deze toets nog plaats vinden.

Het voorstel wekt de suggestie dat kansengelijkheid vooral een onderwijsprobleem is. Naar onze overtuiging is het een breder samenlevingsprobleem. De toelichting wijst ook op woonsegregatie als een van de belangrijkste oorzaken van kansengelijkheid. Voor het onderwijs moet de woonsegregatie als een gegeven worden gezien. Daarnaast noemt de toelichting het keuzegedrag van ouders als belangrijke factor. Maar ook die oorzaak wordt met dit voorstel niet of nauwelijks geraakt. Terecht geeft de initiatiefnemer aan dat de vrijheid van onderwijs waardevol is. Dat impliceert wel dat ouders de vrijheid houden om de school te kiezen die zij het meest passend vinden voor hun kind. Als dat het uitgangspunt is, moet het effectief stimuleren van kansengelijkheid meer worden gezocht in de optimalisering van het aanbod op alle scholen dan in het nog verder in positie brengen van de onderwijsvragers. We missen hierover een beschouwing en verantwoording in de toelichting.

Door de initiatiefnemer worden aan het Grondwetsartikel over onderwijs vier opdrachten toegevoegd, die we hierna van commentaar voorzien:

1. Recht op onderwijs

Met het introduceren van een recht op onderwijs beoogt de initiatiefnemer meer evenwicht te brengen tussen de onderwijsvragers en onderwijsaanbieders. Beide zijn uiteraard van belang. Door het recht op onderwijs zo'n prominente plek te geven vragen we ons wel af of de balans hierdoor niet naar de andere kant kan doorslaan. Het risico is ook aanwezig dat er door het formuleren van allerlei rechten die ook een horizontale werking beogen tegenstellingen wordt gecreëerd en gestimuleerd. Wij benadrukken graag de gemeenschapsgedachte, waarbij alle belanghebbenden (onderwijsvragers en onderwijsaanbieders) zich inzetten voor optimaal onderwijs voor alle kinderen en jongeren.

2. Acceptatieplicht

Met het introduceren van een acceptatieplicht beoogt de initiatiefnemer bij te dragen aan de kansengelijkheid. Het verband tussen middel en doel ontgaat ons hierbij. Het wordt gebracht als een instrument om het recht van ouders te versterken. Maar hetzelfde recht van ouders is van belang bij het kunnen aanbieden en afnemen van onderwijs dat is gestoeld op een bepaalde godsdienst of

levensovertuiging. Ouders kiezen soms bewust voor scholen die een coherente waardengemeenschap vormen – en met het oog daarop soms een toelatingsbeleid voeren. Is het recht van die ouders dan niet van belang? Komt de initiatiefnemer ook op voor het recht van deze ouders? Bovendien is de hoeveelheid scholen die dit raakt beperkt en zal dit dus nooit een substantieel effect kunnen opleveren. Het voorstel kan naar onze mening de proportionaliteitstoets in ieder geval niet doorstaan. Om het dan toch in de Grondwet te plaatsen vraagt wel een heel stevige motivering. Uiteraard zijn we het er mee eens dat weigeren op oneigenlijke gronden niet aanvaardbaar is, maar daarvoor is geen Grondwettelijke bepaling nodig. Met een acceptatieplicht worden de belangrijkste oorzaken van de kansenongelijkheid niet aangepakt. Het afnemen van een bestaand Grondwettelijk recht vraagt naar ons oordeel een veel steviger motivering.

Overigens is het pedagogisch juist van belang dat kinderen opgroeien in een coherente gemeenschap. Daarin kunnen zij zich stevig wortelen. Diverse onderzoeken hebben laten zien dat dit bijdraagt aan een evenwichtige en zelfstandige persoonlijkheidsvorming.

3. Gelijke kansen

In de toelichting wordt voor wat betreft de doelstelling van het voorstel afwisselend besproken over gelijke kansen, eerlijke kansen en maximale kansen. Daar zitten nuanceverschillen tussen. Het is goed om duidelijk te definiëren wat nu precies wordt bedoeld en beoogd.

De initiatiefnemer onderbouwt zijn voorstel onder meer met artikel 2 van het eerste protocol EVRM waarin is bepaald dat niemand het recht op onderwijs mag worden onttrokken. Wij vragen hem om zich rekenschap te geven van het hele artikel. Er volgt namelijk dat de staat het recht van ouders eerbiedigt om zich van het onderwijs te kunnen verzekeren dat overeenstemt met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen. Die nadere bepaling is een duidelijk contra-argument voor een acceptatieplicht. Een acceptatieplicht verhoudt zich niet met de uitleg van het recht op onderwijs conform het EVRM.

4. Burgerschap

Burgerschap is in onze huidige pluriforme samenleving van groot belang. Van het onderwijs mag daaraan ook een belangrijke bijdrage worden verwacht. Echter is recent de burgerschapsopdracht aan de scholen in de wet geherformuleerd en verstevigd. Dat roept de vraag op wat opname in de Grondwet dan nog betekent, anders dan dat het een symbolische functie heeft. Welk feitelijk effect wordt hiermee beoogd ten opzichte van de nu geldende burgerschapswetgeving?